

13. Порядок передачі інформації про фінансові операції суб'єктами первинного фінансового моніторингу

13.1. Вимоги законодавчих актів України стосовно передачі інформації про фінансові операції суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Всі випадки, коли суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані надавати інформацію про фінансові операції Державному комітету фінансового моніторингу України та іншим державним органам (без умови одержання від них запиту на надання такої інформації), а також випадки, коли суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть надавати інформацію про фінансові операції Державному комітету фінансового моніторингу України та іншим державним органам за власною ініціативою, а також застереження стосовно можливості та способів надання такої інформації, наведені у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Зауважимо, що відповідно до пункту 2 розділу VII цього закону до приведення у відповідність із цим законом закони України, інші нормативно-правові акти діють у частині, що не суперечить цьому закону.

Отже, суб'єкт первинного фінансового моніторингу, відповідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», зобов'язаний надавати інформацію про фінансові операції Державному комітету фінансового моніторингу України, у наступних випадках:

- негайно, у разі, коли суб'єкти первинного фінансового моніторингу, які здійснюють фінансові операції, підозрюють, що такі фінансові операції пов'язані, мають відношення або призначені для фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій, негайно;
- негайно, у разі, коли суб'єкти первинного фінансового моніторингу, які здійснюють фінансові операції, повинні були б підозрювати, що такі фінансові операції пов'язані, мають відношення або призначені для фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій, негайно;
- в день зупинення, у разі, коли суб'єкт первинного фінансового моніторингу зупинив проведення фінансової операції, тому що її учасником або вигодоодержувачем за нею є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності;
- у разі, коли суб'єкт первинного фінансового моніторингу прийняв рішення відмовитись від забезпечення здійснення фінансової операції, що містить ознаки такої, що згідно з цим законом підлягає фінансовому моніторингу;
- не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з моменту реєстрації фінансової операції, у разі, якщо вона підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу;
- у разі, коли у працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який здійснює фінансову операцію, виникають мотивовані підозри, що фінансова операція здійснюється з метою легалізації (відмивання) доходів.

Перші чотири випадки передачі інформації про фінансові операції більш детально будуть розглянуті у наступних главах.

А у цьому та наступних розділах цієї глави будуть розглянуті додаткові вимоги та технологія передачі інформації про фінансові операції у таких випадках:

- у разі, якщо фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу;
- у разі, коли у працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який здійснює фінансову операцію, виникають мотивовані підозри, що фінансова операція здійснюється з метою легалізації (відмивання) доходів;
- у разі, якщо фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу.

Одразу зазначимо, що Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», не зобов'язує суб'єкта первинного фінансового моніторингу надавати

інформацію про фінансові операції Державному комітету фінансового моніторингу України, якщо фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу.

Однак, якщо у працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, який здійснює фінансову операцію, виникають мотивовані підозри, що фінансова операція, яка підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, здійснюється з метою легалізації (відмивання) доходів, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний надавати інформацію про цю фінансову операцію Державному комітету фінансового моніторингу України.

Також, відповідно до статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», внутрішній фінансовий моніторинг може здійснюватися й щодо інших фінансових операцій, коли у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підстави вважати, що фінансова операція проводиться з метою легалізації (відмивання) доходів, навіть, коли фінансова операція не має ознак, наведених у цій статті закону.

Отже, у цьому випадку, коли суб'єкт первинного фінансового моніторингу вважає, що будь-яка фінансова операція, яка не має ознак фінансових операцій, що підлягають внутрішньому або обов'язковому фінансовому моніторингу, проводиться з метою легалізації (відмивання) доходів, суб'єкт первинного фінансового моніторингу також зобов'язаний надавати інформацію про цю фінансову операцію Державному комітету фінансового моніторингу України.

Для відправки інформації про таку операцію, згідно з наказом Державного департаменту фінансового моніторингу «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення», у разі передачі інформації на паперових носіях, у полі 631 форми № 2 –ФМ, або у полі 2.9.17 (org-type3, файл-повідомлення типу А), у разі передачі інформації в електронному вигляді, згідно з наказом Державного департаменту фінансового моніторингу «Про запровадження Порядку присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками», зазначається код 900 (код ознаки фінансової операції, яка підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу), у відповідності до Довідника кодів ознак фінансових операцій, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу (Додаток 3 до Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу).

Для відправки інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу або внутрішньому фінансовому моніторингу, у відповідних полях форми № 2 –ФМ, або файлу – повідомлення типу А, теж в обов'язковому порядку повинен бути вказаний мінімум один код фінансової операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу або внутрішньому фінансовому моніторингу із Довідника кодів ознак фінансових операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу (Додаток 2 до Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу), або із Довідника кодів ознак фінансових операцій, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу (Додаток 3 до Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу) відповідно, які повинні відповідати ознакам фінансових операцій наведеним відповідно у статті 11, або статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Стосовно порядку передачі інформації про фінансові операції Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» встановлено, що порядок надання Державному комітету фінансового моніторингу України інформації про фінансову операцію, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, встановлюється відповідно Національним банком України – для банків, а Кабінетом Міністрів України – для інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Вказаний порядок для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які не є банками, встановлено постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу» та постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та утримання казино, інших гральних закладів, і ломбардами», згідно з якими:

- у повідомленні зазначаються найменування, юридична адреса, код згідно з ЄДРПОУ суб'єкта первинного фінансового моніторингу, посада, прізвище, ім'я та по батькові працівника, що здійснює повідомлення, номер, час та дата здійснення повідомлення.
- інформація, що передається суб'єктом первинного фінансового моніторингу – юридичною особою на підставі інформації, що надійшла від відокремленого підрозділу, який не має статусу юридичної особи, повинна містити реквізити цього підрозділу;
- повідомлення про фінансову операцію повинно містити відомості, що фіксуються в реєстрі;
- інформація подається Державному комітету фінансового моніторингу України в електронній формі каналами зв'язку чи на магнітному носії або за згодою Державного комітету фінансового моніторингу України в паперовій формі;
- інформація на магнітному або паперовому носії передається до Державного комітету фінансового моніторингу України поштою з повідомленням про вручення або нарочним з дотриманням заходів, що виключають неконтрольований доступ до інформації або документів під час їх доставки;
- форми обліку та подання інформації, пов'язаної з проведенням фінансового моніторингу, встановлюються Державним комітетом фінансового моніторингу України;
- вимоги до подання інформації, довідники кодів, канали зв'язку для передачі інформації визначаються Державним комітетом фінансового моніторингу України;
- у разі надходження до суб'єкта первинного фінансового моніторингу повідомлення Державного комітету фінансового моніторингу України про відмову у взятті інформації на облік у зв'язку з її неналежним оформленням зазначений суб'єкт зобов'язаний протягом трьох робочих днів надати Державному комітету фінансового моніторингу України належним чином оформлену інформацію.

Стосовно взяття інформації про фінансові операції на облік, Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» встановлено наступне:

- фінансова операція, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, щодо якої отримана інформація, обліковується Державним комітетом фінансового моніторингу України;
- Державний комітет фінансового моніторингу України, відповідно до покладених на нього завдань, забезпечує ведення обліку фінансових операцій, що мають ознаки таких, що підлягають фінансовому моніторингу, в установленому законодавством порядку;
- порядок взяття на облік фінансової операції, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взяття на облік Державним комітетом фінансового моніторингу фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу», встановлено наступний порядок взяття на облік фінансових операцій:

- взяття на облік фінансових операцій проводиться Державним комітетом фінансового моніторингу України після перевірки інформації на відповідність вимогам щодо її надання, але не пізніше робочого дня, що настає після одержання повідомлення;
- після одержання належним чином оформленого повідомлення та взяття інформації на облік Державний комітет фінансового моніторингу України повідомляє про це відповідного суб'єкта первинного фінансового моніторингу, його відокремлений підрозділ протягом трьох робочих днів після взяття на облік;
- у разі коли повідомлення не відповідає встановленій формі або не містить необхідних відомостей, Державний комітет фінансового моніторингу України має право відмовитися від взяття на облік

такого повідомлення, про що сповіщає відповідному суб'єкту первинного фінансового моніторингу, його відокремленому підрозділу протягом трьох робочих днів після одержання повідомлення;

- форма повідомлення про взяття інформації на облік та відмову у взятті на облік визначається Державним комітетом фінансового моніторингу України.

Підсумовуючи наведене, зрозуміло, що у повідомленні вказується хто його надіслав та до нього обов'язково додається інформація про фінансову операцію, яка була внесена в реєстр фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, а також що форми обліку та подання інформації, вимоги до подання інформації, довідники кодів, канали зв'язку для передачі інформації, форма повідомлення про взяття інформації на облік та відмову у взятті на облік визначаються Державним комітетом фінансового моніторингу України.

Все наведене визначено у наказі Державного департаменту фінансового моніторингу «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення» та у наказі Державного департаменту фінансового моніторингу «Про запровадження Порядку присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками». Детально ці накази будуть розглянуті у наступних розділах.

А зараз зазначимо, що наказом Державного департаменту фінансового моніторингу «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення» встановлене наступне:

- відомості щодо операцій, які підлягають фінансовому моніторингу або можуть бути пов'язані з фінансуванням тероризму, надаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державному комітету фінансового моніторингу України в електронному вигляді каналами зв'язку або на магнітному носії та засвідчуються електронним цифровим підписом в установленому законодавством порядку;
- магнітний носій надається разом із супровідним листом;
- дозволити суб'єктам первинного фінансового моніторингу, крім банків, передавати до Державному комітету фінансового моніторингу України інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу або можуть бути пов'язані з фінансуванням тероризму, на паперових носіях поштою з повідомленням про вручення у разі, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу подає такі повідомлення несистематично;
- подання повідомлень про фінансові операції вважається несистематичним у разі, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу подає повідомлення Державному комітету фінансового моніторингу України, які не є пов'язаними між собою, у кількості не більше чотирьох протягом календарного року;
- для цілей цього наказу повідомлення вважаються пов'язаними між собою, якщо вони стосуються однієї фінансової операції (у тому числі додаткові) або одне з цих повідомлень містить відповідне посилання у полях 650 «Порядковий номер реєстрації пов'язаної фінансової операції в реєстрі», 660 «Дата реєстрації пов'язаної фінансової операції в реєстрі», 670 «Коментар до пов'язаної фінансової операції» форми № 2-ФМ «Реєстр фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу» на фінансові операції, повідомлення про які були подані Державному комітету фінансового моніторингу України суб'єктом первинного фінансового моніторингу раніше;
- у разі необхідності подання п'ятого та наступних повідомлень суб'єкт первинного фінансового моніторингу подає такі повідомлення Державному комітету фінансового моніторингу України на паперових носіях поштою з повідомленням про вручення та в місячний строк з моменту подання п'ятого повідомлення забезпечує подання інформації в електронному вигляді.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що з метою забезпечення, у випадку, наведеному у цьому нормативному документі, подання інформації в електронному вигляді відомостей про фінансові операції суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен, відповідно до наказу Державного департаменту

фінансового моніторингу «Про запровадження Порядку присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками» одержати ідентифікатор та здійснювати обмін інформацією з Державним комітетом фінансового моніторингу України з використанням електронно цифрового підпису в установленому законодавством порядку.

Законодавством, а саме ст. 5 Закону України «Про електронний цифровий підпис», встановлений такий порядок використання електронного цифрового підпису:

- органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності для засвідчення чинності відкритого ключа використовують лише посилений сертифікат ключа;
- порядок застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності визначається Кабінетом Міністрів України;
- інші юридичні та фізичні особи можуть на договірних засадах засвідчувати чинність відкритого ключа сертифікатом ключа, сформованим центром сертифікації ключів, а також використовувати електронний цифровий підпис без сертифіката ключа.

Також наведемо застереження, встановлені Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», стосовно передачі інформації про фінансові наступні:

- інформація, що передається згідно з вимогами цього закону, є такою, що має обмежений доступ;
- обмін зазначеною інформацією, її розкриття та захист Державним комітетом фінансового моніторингу України та суб'єктами первинного фінансового моніторингу здійснюється відповідно до законодавства;
- надання інформації суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державному комітетом фінансового моніторингу України в установленому порядку не є порушенням банківської або комерційної таємниці;
- суб'єкти первинного фінансового моніторингу, їх посадові особи та інші працівники не несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність за надання Державному комітетом фінансового моніторингу України інформації про фінансову операцію, якщо вони діяли в межах цього Закону;
- суб'єкти фінансового моніторингу, їх посадові особи та інші працівники не несуть відповідальності за шкоду, заподіяну юридичним і фізичним особам, у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків під час проведення фінансового моніторингу, якщо вони діяли у межах завдань, обов'язків та у спосіб, що передбачені цим Законом.

13.1.1. Додаткові вимоги стосовно передачі інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, встановлені Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку

Додаткові вимоги стосовно передачі інформації про фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, встановлені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу учасниками ринку цінних паперів», полягають у наступному:

- суб'єкт зобов'язаний зберігати документи, які підтверджують відправку повідомлення про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, протягом п'яти років з моменту відправки повідомлення;
- відповідальний працівник суб'єкта самостійно приймає рішення щодо інформування Державного комітету фінансового моніторингу України про фінансові операції, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу;
- таке рішення приймається відповідальним працівником у разі виникнення у нього мотивованої підозри, що фінансові операції можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- у разі прийняття відповідальним працівником суб'єкта рішення про недоцільність інформування Державного комітету фінансового моніторингу України про фінансову операцію, яка підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, він складає довідку, у якій обґрунтовує це рішення. Довідка має, зокрема, містити порядковий номер реєстрації операції в реєстрі, дату її складання та підпис відповідального працівника суб'єкта.

Таким чином, фактично є умова зваженого підходу до прийняття рішення про необхідність передачі інформації про фінансові операції, відповідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», та фіксації цього рішення.

13.1.2. Додаткові вимоги стосовно передачі інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, встановлені Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України

Додаткові вимоги стосовно передачі інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, встановлені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами», полягають у наступному:

- відповідальний працівник установи (відокремленого підрозділу) самостійно приймає рішення щодо інформування Держфінмоніторингу України про операції, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

13.2. Особливості передачі інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, на паперових носіях

Раніше вже зазначалось, що у випадку коли інформація про фінансові операції надається на паперових носіях, форми обліку та подання інформації, вимоги до подання інформації, довідники кодів, канали зв'язку для передачі інформації, форма повідомлення про взяття інформації на облік та відмову у взятті на облік, визначені Державним комітетом фінансового моніторингу України у наказі «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення».

Цим наказом Державного департаменту фінансового моніторингу встановлено, що:

- для подання інформації на паперових носіях про фінансові операції суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державному комітету фінансового моніторингу України використовується форма № 4-ФМ «Повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу»;
- форма № 5-ФМ «Повідомлення про взяття інформації на облік або відмову від взяття на облік Держфінмоніторингом» надсилається у відповідь на форму № 4-ФМ суб'єкту первинного фінансового моніторингу Державним комітетом фінансового моніторингу України;
- зразками бланків форм, які повинні обов'язково використовувати суб'єкти первинного фінансового моніторингу, розміщені у форматі PDF на веб-сайті Державного комітету фінансового моніторингу України (<http://www.sdfm.gov.ua>).

Основні вимоги стосовно формування та надання повідомлень про фінансові операції, наступні:

- забороняється змінювати формат форм, їх геометричні розміри та розміри полів вводу інформації;
- до форми № 4-ФМ можуть додаватись декілька форм № 2-ФМ, кожна з яких містить відомості про одну фінансову операцію;
- форми № 2-ФМ, що містять інформацію про фінансові операції з ознакою причетності до фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій, повинні надаватись окремою формою № 4-ФМ від інших форм № 2-ФМ.
- форми № 2-ФМ, що додаються до форми № 4-ФМ, повинні містити усі розділи та відомості;

- починаючи з форми № 4-ФМ, всі форми № 2-ФМ, що додаються до неї, послідовно скріплюються та нумеруються аркуші;
- у формі № 4-ФМ зазначається загальна кількість аркушів, що містять всі форми № 2-ФМ, що додаються до неї;
- форма № 4-ФМ підписується особисто працівником суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу), відповідальним за проведення внутрішнього фінансового моніторингу, або особою, що тимчасово виконує його обов'язки, із зазначенням повного найменування посади, прізвища, імені та по батькові;
- підпис засвідчується відбитком печатки суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу);
- форми № 4-ФМ разом з форми № 2-ФМ надсилаються за адресою вул. Білоруська, 24, м. Київ, 04050, Україна;
- у разі, якщо Державним комітетом фінансового моніторингу України виявлені помилки у формі № 4-ФМ, суб'єкту первинного фінансового моніторингу (відокремленому підрозділу) направляється повідомлення-квитанція про відмову у взятті на облік форми № 4-ФМ (разом з усіма формами № 2-ФМ, що додавались до цієї форми № 4-ФМ);
- у разі, якщо форма № 4-ФМ заповнена без помилок, у складі форми № 5-ФМ Державним комітетом фінансового моніторингу України надсилається суб'єкту первинного фінансового моніторингу повідомлення-квитанція встановленої форми про взяття інформації або відмову від взяття на облік на кожен форму № 2-ФМ;
- у разі, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу (відокремлений підрозділ) отримав повідомлення-квитанцію про відмову у взятті на облік Державним комітетом фінансового моніторингу України окремих форм № 2-ФМ, необхідно надати виправлену інформацію у вигляді нової форми № 2-ФМ разом з новою формою № 4-ФМ.

Зазначимо, що правила заповнення окремих полів форм постійно удосконалюються, тому працівникам суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремлений підрозділ) необхідно під час їх заповнення користуватись останніми інструкціями, що затверджуються наказами Державного комітету фінансового моніторингу України.

13.3. Особливості передачі в електронному вигляді інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу

Необхідно зазначити, що оперативне інформування суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) Державного комітету фінансового моніторингу України про виявлені фінансові операції, у відповідності до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», має вкрай важливе значення для ефективної протидії та запобігання запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Тому перехід на електронний документообіг між суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами), які не є банками, та Державним комітетом фінансового моніторингу України є пріоритетним способом зв'язку між ними. Однак під час передачі інформації необхідно також дотримуватись вимог законодавства стосовно її захисту на вимогу вказаного Закону, враховуючи, що інформація, що передається згідно з вимогами цього закону, є такою, що має обмежений доступ.

Раніше вже зазначалось, що у випадку, коли інформація про фінансові операції надається в електронному вигляді, форми обліку та подання інформації, вимоги до подання інформації, канали зв'язку для передачі інформації, форма повідомлення про взяття інформації на облік та відмову у взятті на облік, визначені у наказі Державного департаменту фінансового моніторингу «Про запровадження Порядку присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками». Цим наказом затверджені два документи:

- порядок присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Державному комітету фінансового моніторингу України;
- склад реквізитів та структури файлів інформаційного обміну між Державним комітетом фінансового моніторингу України та суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками.

Перший документ та його положення ми вже розглядали раніше. Зараз же ми розглянемо документ Склад реквізитів та структури файлів інформаційного обміну між Державним комітетом фінансового моніторингу України та суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками, та який містить такі основні положення:

Для інформаційної взаємодії між суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами), які не є банками, та Державним комітетом фінансового моніторингу України використовуються такі види інформації:

- інформаційні повідомлення про фінансові операції;
- інформаційні повідомлення про реєстраційні дані;
- додаткова інформація;
- технологічна інформація.

У вказаній системі інформаційного обміну використовуються такі основні типи файлів інформаційного обміну:

- файл-повідомлення – електронний документ (набір даних) визначеної структури, що формується та надсилається суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України і містить інформацію про фінансову операцію, реєстраційні дані суб'єкта, відповідальної особи;
- файл-квитанція – електронний документ (набір даних) визначеної структури, який надсилається Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу), що надіслав файл-повідомлення, і свідчить про взяття на облік або відмову у взятті на облік інформації, що міститься у відповідному файлі;
- файл-додаток – електронний документ (набір даних) визначеної структури, що формується та надсилається, у разі необхідності, суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України і містить додаткові дані та/або копії документів, які стосуються надання додаткової інформації;
- файл обміну технологічною інформацією – електронний документ (набір даних), що містить масив відомостей інформаційних баз даних, класифікаторів та кодифікаторів, іншої технологічної інформації та пересилається суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України або Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) з метою інформаційного забезпечення формування та функціонування системи.

Інформаційний обмін здійснюється за допомогою транспортних файлів – електронних документів, що містять зазначену вище інформацію, підписані цифровим підписом відправника та зашифровані.

Транспортні файли мають формуватись програмним комплексом суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) із використанням комплексу засобів захисту, які в установленому законодавством порядку допущені до експлуатації для передання конфіденційної інформації (інформації з обмеженим доступом).

Застосовуються транспортні файли таких типів:

- A – файл-повідомлення від небанківської фінансової установи про фінансові операції;
- B – файл-квитанція на файл A;
- N – файл-повідомлення від небанківської фінансової установи про фінансові операції, що можуть бути пов'язані, стосуватися або призначатися для фінансування терористичної діяльності;
- P – файл-квитанція на файл N;
- E – файл-додаток до файла-повідомлення A, N;
- U – файл-повідомлення про реєстрацію суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) та відповідальних осіб;

V – файл-квитанція на файл U;

S – технологічний файл що надсилається Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) (вільного формату);

T – технологічний файл пересилається суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України (вільного формату);

Відправлення транспортних файлів виконується за допомогою електронної пошти шляхом передавання транспортного файлу у вигляді вкладень (Attachment) до E-mail повідомлень (формат MIME), при цьому:

- кожний транспортний файл передається окремим електронним листом;
- приймання електронної пошти із приєднаними транспортним файлом здійснюється Державним комітетом фінансового моніторингу України на окрему технологічну адресу електронної пошти;
- надсилання електронної пошти із приєднаними транспортним файлом Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) здійснюється на адресу електронної пошти, зазначену у реєстраційній картці, або на зворотню адресу електронної пошти.

Цей документ також містить тільки загальні вимоги до комплексу засобів захисту програмного комплексу, який може використовувати суб'єкт первинного фінансового моніторингу та який повинен:

- забезпечувати конфіденційність, автентичність, цілісність інформації, що міститься в транспортних файлах;
- бути розроблений та допущений до експлуатації відповідно до норм чинного законодавства в галузі криптографічного захисту інформації (далі – КЗІ) та технічного захисту інформації (далі – ТЗІ);
- забезпечити умову, що для захисту інформації в транспортних файлах мають використовуватись лише КЗЗ, які програмно та технологічно сумісні із системою прийому і обробки інформації, яка використовується Державним комітетом фінансового моніторингу України, та відповідати вимогам комплексної системи захисту інформації (далі – КСЗІ) інформаційно-аналітичної системи Державного комітету фінансового моніторингу України;
- забезпечити умову, що методика та керування криптографічними ключами, яка використовується в КЗЗ, має відповідати нормам чинного законодавства в галузі КЗІ та ТЗІ і бути програмно та технологічно сумісною із КСЗІ інформаційно-аналітичної системи Державного комітету фінансового моніторингу України;
- забезпечити умову, що порядок накладання/перевірки ЕЦП на відповідні структури інформаційних повідомлень, який використовується в КЗЗ, має забезпечувати захист структури розташування елементів та змісту елементів;
- забезпечити умову, що порядок накладання/перевірки ЕЦП на транспортні файли, що містить додаткову та технологічну інформацію, який використовується в КЗЗ, має забезпечувати захист змісту цих транспортних файлів.

На жаль, даний документ не містить пояснення стосовно джерела одержання суб'єктами первинного фінансового моніторингу програмного комплексу, що відповідає вказаним умовам та чинному законодавству.

Також, наказом Державного комітету фінансового моніторингу України «Про затвердження Порядку прийняття Державним комітетом фінансового моніторингу України рішення про подальше зупинення проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем за нею є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності» та наказом Державного комітету фінансового моніторингу України «Про затвердження Порядку доведення до суб'єктів первинного фінансового моніторингу переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористич-

ної діяльності» у вказаній системі інформаційного обміну запроваджене використання таких типів файлів інформаційного обміну:

- файл-рішення – електронний документ (набір даних) визначеної структури (файл типу M), що формується та надсилається Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) і містить інформацію про Рішення про подальше зупинення проведення фінансової операції;
- файл-квитанція – електронний документ (набір даних) визначеної структури (файл типу W), який надсилається суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України і свідчить про результати оброблення файлу-рішення типу M;
- файл-перелік – електронний документ (набір даних) визначеної структури (файл типу Y), що формується та надсилається Державним комітетом фінансового моніторингу України до суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу) і містить інформацію Переліку осіб причетних до терористичної діяльності;
- файл-квитанція – електронний документ (набір даних) визначеної структури (файл типу Z), який надсилається суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) до Державного комітету фінансового моніторингу України і свідчить про результати оброблення файлу-переліку типу Y.

Зазначимо, що правила заповнення окремих полів файлів постійно удосконалюються та відповідають правилам заповненню аналогічних полів форми № 2-ФМ та форми № 4-ФМ, які використовуються під час подання інформації суб'єктами первинного фінансового моніторингу (їх відокремленими підрозділами) Державному комітету фінансового моніторингу України на паперових носіях.

Література

1. Закон України від 28 листопада 2002 року № 249-IV «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» (зі змінами та доповненнями).
2. Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV «Про електронний цифровий підпис» (зі змінами та доповненнями).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 644 «Про затвердження Порядку реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу» (зі змінами та доповненнями).
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 року № 1800 «Про затвердження Порядку проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та утримання казино, інших гральних закладів, і ломбардами» (зі змінами та доповненнями).
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 646 «Про затвердження Порядку взяття на облік Державним комітетом фінансового моніторингу фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу» (зі змінами та доповненнями).
6. Наказ Державного департаменту фінансового моніторингу від 24 квітня 2003 року № 40 «Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму» (зі змінами та доповненнями).
7. Наказ Державного департаменту фінансового моніторингу від 13 травня 2003 року № 48 «Про затвердження деяких форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення» (зі змінами та доповненнями).
8. Наказ Державного департаменту фінансового моніторингу від 28 вересня 2004 року № 122 «Про запровадження Порядку присвоєння ідентифікатора суб'єктам первинного фінансового моніторингу для подання інформації Держфінмоніторингу України та подання інформації в електронному вигляді суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які не є банками» (зі змінами та доповненнями).
9. Наказ Державного комітету фінансового моніторингу України від 26 квітня 2006 року № 84 «Про затвердження Порядку доведення до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності».

10. Наказ Державного комітету фінансового моніторингу України від 19 квітня 2006 року № 74 «Про затвердження Порядку прийняття Державним комітетом фінансового моніторингу України рішення про подальше зупинення проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем за нею є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності» (зі змінами та доповненнями).

11. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 4 жовтня 2005 року № 538 «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу учасниками ринку цінних паперів» (зі змінами та доповненнями).

12. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 5 серпня 2003 року № 25 «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами» (зі змінами та доповненнями).